

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3180/2016. (X. 4.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezések tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 338. § (1) bekezdése első mondatának a „vagy a szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére, valamint a Pápai Járásbíróság előtt folyamatban lévő 12.Fk.289/2015. számú, illetve 12.Fk.141/2015. számú büntetőeljárásokban történő alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezéseket az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdése tekintetében elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezéseket egyebekben visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Pápai Járásbíróság bírója 12.Fk.289/2015/11. számú és 12.Fk.141/2015/15. számú végzéseiben az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján a bírósági eljárások felfüggesztése mellett a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 338. § (1) bekezdése első mondatának a „vagy a szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítását, megsemmisítését és a fenti számú büntetőügyekben történő alkalmazásának a kizárását kezdeményezte az Alkotmánybíróságnál. Az ügyek tárgyi összefüggésére tekintettel az Alkotmánybíróság a kezdeményezéseket az Abtv. 58. § (2) bekezdése alapján egyesítette és egy eljárásban bírálta el.
- [2] 1.1. Az indítványozó bíró tanácsa előtt 12.Fk.289/2015. számon állatkínzás vétsége és rongálás vétsége miatt folyamatban lévő büntetőügyben a bírói kezdeményezésben kifejtett és az alkotmányjogi probléma alapjául szolgáló tényállás szerint a vádlott ellen az ügyészség azért emelt vádat, mert elpusztította a sértett vemhes anyajuhát. A vádirati tényállásban megjelölt rongálási kár 60.000 Ft volt. A bírósági eljárásban lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeként – igazságügyi ingóforgalmi szakértői vélemény beszerzését követően – a rongálási kárral kapcsolatban azt állapította meg a bíróság, hogy az az 50.001 Ft-os bűncselekményi értékhatárt nem érte el, ezért az ügyészség indítványozta, hogy a bíróság a vádlottat a rongálás vétsége alól mentse fel, egyúttal tulajdon elleni szabálysértés miatti felelősségét állapítsa meg. A bírósági eljárásban kirendelt ingóforgalmi szakértő díja 27 000 Ft-ot tett ki.
- [3] 1.2. Az indítványozó bíró tanácsa előtt 12.Fk.141/2015. számon folyamatban lévő büntetőügyben a bírói kezdeményezésben kifejtett és alkotmányjogi probléma alapjául szolgáló tényállás szerint a vádlott ellen az ügyészség azért emelt vádat, mert eltulajdonította a sértett mobiltelefonját. A vádirati tényállásban megjelölt elkövetési érték 55 000 Ft volt. A bírósági eljárásban lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeként – igazságügyi

ingóforgalmi szakértői vélemény beszerzését követően – a bíróság megállapítása szerint az eltulajdonított telefon értéke 30 000 Ft-ban határozható meg és a vádlott cselekményét bűncselekménnyé minősítő egyéb körülmény sem állapítható meg, így a cselekmény csak tulajdon elleni szabálysértésnek minősül. A bírósági eljárásban összesen 68 086 Ft bűnügyi költség merült fel.

- [4] 2. Az indítványozó bíró – mindkét bírói kezdeményezésben azonos tartalommal – kifejtette, hogy a Be. támadott rendelkezése az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdéseibe, a XXIV. cikk (1) bekezdésébe, valamint XXVIII. cikk (1) bekezdésébe ütközik.
- [5] Érvelése szerint a támadott jogszabályi rendelkezés azért minősül diszkriminatívnak, mert a büntetőeljárás terheltjei – mint homogén csoport – között önkényes, szükségtelen és aránytalan megkülönböztetést tesz az alábbiak szerint. A Be. egyéb rendelkezései [Be. 190. § (1) bekezdés a) pont, a 226/A. §, a 267. § (1) bekezdés a) pont, a 339. § (1) bekezdés] alapján, amennyiben a büntetőeljárásban a tárgyalás megkezdése előtt derül ki, hogy a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény – hanem például szabálysértés –, a büntetőeljárás megszüntetése mellett úgy kell rendelkezni, hogy a bűnügyi költséget az állam viseli. A Be. 337. § (1) bekezdése értelmében azonban, ha a tárgyalás megkezdése után, a tárgyalás eredményeképpen az állapítható meg, hogy a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, hanem szabálysértés, akkor a bíróság a felmentő ítéletében a szabálysértést érdemben elbírálja és a Be. 338. § (1) bekezdése szerint kötelezi a terheltet a bűnügyi költség viselésére. Az indítványozó bíró szerint ugyanakkor a terheltnek nem róható fel, hogy az igazságszolgáltatás szervei késve, a bírósági tárgyalás megkezdése után észlelik, hogy cselekménye nem bűncselekmény, csak szabálysértés. Emiatt tisztességtelen rá terhelni a büntetőeljárás terheit úgy, hogy azok a terheltnek viszont, akiknek az ügyében a tárgyalás megkezdése előtt kiderül, hogy cselekményük csak szabálysértés, mentesülnek az addig felmerült bűnügyi költségek viselése alól. Az indítványozó bíró álláspontja szerint a jogalkotó önkényesen, „kizárólag a bizonyításra kötelezett hatóság mulasztására alapított okból tesz különbséget terhelt és terhelt között”.
- [6] Mindezekre figyelemmel az indítványozó bíró a hatályos Be. 338. § (1) bekezdése első mondatának a „vagy a szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítását, megsemmisítését és a fenti számú büntetőügyekben történő alkalmazásának a kizárását kérte.

II.

- [7] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

- [8] 2. A Be. indítvánnyal érintett rendelkezése:

„338. § (1) A bíróság a vádlottat a bűnügyi költség viselésre kötelezi, ha őt bűnösnek mondja ki, vagy szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja. [...]”

III.

- [9] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy a bírói kezdeményezés megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek.
- [10] 2. Az Abtv. 25. §-a szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b*) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította.
- [11] Az egyedi utólagos normakontroll eljárást kezdeményező bírói indítványnak az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerinti határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha tartalmaz az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét, az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit és – az Alaptörvény XV. cikke tekintetében – megfelelő indokolást is tartalmaz. Ezenkívül megjelöli a sérelmezett jogszabályi rendelkezést és kifejezetten kéri annak megsemmisítését.
- [12] 3. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bírói kezdeményezés – az Alaptörvény XV. cikke tekintetében – megfelel az Abtv. 25. §-ában foglalt, valamint Abtv. 52. § (1b) bekezdés *a)–f*) pontjaiban meghatározott feltételeknek.
- [13] 4. Ugyanakkor a bírói kezdeményezés a tisztességes eljáráshoz való jog tekintetében nem fejt ki alkotmányjogilag értékelhető indokolást, mivel e körben is kizárólag a diszkrimináció tilalmát állító érvelést tartalmaz. Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésére és a XXVIII. cikk (1) bekezdésére vonatkozó indítványrészeket az Abtv. 64. § *d*) pontja alapján visszautasította.
- [14] 5. Az Alkotmánybíróság az eljárása során beszerezte az igazságügyi miniszter véleményét az ügygel kapcsolatos álláspontjáról.

IV.

- [15] A bírói kezdeményezés az alábbiak szerint nem megalapozott.
- [16] 1. A bírói indítvány szerint a támadott jogszabályi rendelkezés – amely a Be. bűnügyi költséget érintő szabályainak képezi részét – az Alaptörvény XV. cikkének (1) bekezdését, valamint (2) bekezdését sérti.
- [17] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt az alábbiak kiemelését tartja szükségesnek a Be. vitatott szabályával összefüggésben.
- [18] 1.1. A Be. szerint bűnügyi költség az a költség, amelyet az ügyben az eljárás megindításától a büntetés végrehajtásának befejezéséig, továbbá a rendkívüli jogorvoslati eljárás, valamint a különleges eljárások során az állam előlegezett, így különösen a tanú megjelenésével felmerült költség, a szakértő, illetőleg a szaktanácsadó részére megállapított munkadíj és költségtérítés, a lefoglalt dolog szállításával és megőrzésével felmerült költség, valamint a tolmács díja és költségtérítése. Bűnügyi költség a terheltnek, a sértettnek, a magánfélnek, a pótmagánvádlónak és a magánvádlónak, a terhelt és a sértett törvényes képviselőjének az ügyben felmerült készkiadása, a kirendelt védőnek és a sértett, a magánfél, valamint a pótmagánvádló képviselőjének készkiadása és díja, akkor is, ha azokat az állam nem előlegezte [Be. 74. § (1) bekezdés].
- [19] A bíróság a vádlottat abban az esetben kötelezi bűnügyi költség viselésére, ha őt bűnösnek mondja ki, vagy szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja. Ez a rendelkezés nem vonatkozik arra a bűnügyi költségre, amelynek viselésére a törvény alapján mást kell kötelezni [Be. 338. § (1) bekezdés]. Nagy jelentőségük van azoknak a garanciális jellegű rendelkezéseknek, amelyek a bűnügyi költség viselése tekintetében is biztosítják a „tett-arányosság”, illetve a büntetőigény érvényesítését kísérő (anyagi) kockázatosztás elvének kötelező érvényesülését, illetve teret engednek a méltányosság gyakorlására is. Ugyanis a vádlottat csak a cse-

lekménnyel, illetőleg a tényállásnak azzal a részével kapcsolatban felmerült bűnügyi költség viselésére lehet kötelezni, amelyre a bűnösségét vagy a felelősségét megállapították; illetve nem lehet kötelezni annak a bűnügyi költségnek a viselésére, amely – nem az ő mulasztása folytán – szükségtelenül merült fel. A bíróság a bűncselekmény súlyához képest aránytalanul nagy bűnügyi költség egy részének megfizetése alól a vádlottat mentesítheti [Be. 338. § (2) és (4) bekezdések].

- [20] Ha a vádlott bármilyen okból nem kötelezhető a bűnügyi költség megfizetésére, akkor azt az állam viseli, így abban az esetben is, ha a vádlottat a bíróság felmenti az ellene emelt vád alól, és felelősségét a vádiratban rögzített bűncselekmény helyett szabálysértés elkövetésében sem állapítja meg; továbbá, ha a bíróság az eljárást bármely okból megszünteti. Ugyanakkor a vádlott felmentése vagy a büntetőeljárás megszüntetése esetén is kötelezni kell a vádlottat annak a bűnügyi költségnek a megfizetésére, amely az ő mulasztása folytán merült fel [Be. 339. § (4) bekezdés].
- [21] 1.2. A szabálysértési költség viselésére vonatkozó szabályokat a törvényalkotó a büntetőeljáráshoz hasonló elvek alapján rögzítette a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerrel szóló 2012. évi II. törvényben (a továbbiakban: Szabs.tv.).
- [22] A Szabs.tv. szerint szabálysértési költség mindaz a költség, amelyet az állam a szabálysértés bizonyítása érdekében a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásának befejezéséig, továbbá a perújítási eljárás során előlegezett. Szabálysértési költség az eljárás alá vont személynek, a sértettnek, továbbá az eljárás alá vont személy, illetve a sértett képviselőjének az ügyben felmerült indokolt készkiadása és díja, akkor is, ha azt az állam nem előlegezte, valamint a meg nem fizetett pénzbírság vagy helyszíni bírság közérdekű munkával történő megváltása esetén a közérdekű munka végzéséhez beszerzett foglalkoztathatósági szakvélemény költsége [Szabs.tv. 92. § (1) bekezdés].
- [23] A szabálysértési eljárásban az eljárás alá vont személy viseli – főszabályként – a szabálysértési költséget, ha vele szemben szabálysértés elkövetése miatt joghátrányt alkalmaztak. A feljelentés elutasítása és a szabálysértési eljárás megszüntetése esetén a szabálysértési költség az államot terheli, és az eljárás alá vont személyt csak annak a költségnek viselésére kell kötelezni, amely a mulasztása folytán merült fel [Szabs.tv. 92. § (2), (4) bekezdések].
- [24] 1.3. A Be. és Szabs.tv. ismertetett szabályai alapján megállapítható, hogy mindkét eljárásban azonos elvek érvényesülnek az eljárási költség viselésével kapcsolatban. Ennek megfelelően az eljárásban részt vevő személyeknek nem az igazságszolgáltatás teljes (általános) költségét kell viselniük, hanem csak a törvényben bűnügyi vagy szabálysértési költségként meghatározott [Be. 74. § (1) bekezdés, illetve Szabs.tv. 92. § (1) bekezdés] és a konkrét ügyben felmerült költségeket (vö.: 401/B/1992. AB határozat, ABH 1994, 528, 529.; 458/D/2008. AB határozat, ABH 2011, 1822, 1824.). A terhelt, illetve eljárás alá vont személy bűnügyi, illetve szabálysértési költség viselésére történő kötelezésének alapfeltétele – mindkét eljárásban azonos módon – a bűnösség/szabálysértési felelősség megállapítása, ennek megfelelően nem kötelezhető az említett költségek viselésére az említett személyek, ha az eljárás felelősségre vonásuk nélkül zárul, kivéve, ha az adott költség az ő mulasztásuk folytán merült fel.
- [25] 1.4. A támadott jogszabályi rendelkezés a Be. 337. § (1) bekezdésében foglalt azon kötelezettséggel áll összefüggésben, amely szerint a bíróságnak – ha a tárgyalás eredménye alapján azt állapítja meg, hogy a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, hanem szabálysértés – a bűncselekmény alóli felmentéssel egyidejűleg el kell bírálnia a szabálysértést, azaz nem teheti át az ügyet a szabálysértési hatósághoz elbírálás végett. Amennyiben a bíróság a – bűncselekmény vádja alól felmentett – terhelt szabálysértési felelősségét megállapítja, kötelezi őt a szabálysértéssel összefüggésben felmerült bűnügyi költség viselésére.
- [26] 2. Az indítványozó bírósága a Be. sérelmezett rendelkezését azért tartotta Alaptörvénybe ütközőnek, mert az – érvelése szerint – indokolatlanul különbséget tesz a rendelkezéssel érintett terheltek, valamint azon terheltek között, akikkel szemben – ugyanezen okból – a büntetőeljárást még a tárgyalás előkészítése szakaszában megszüntetik, és akiknek szabálysértési felelősségét csak az áttétel folytán megindult szabálysértési eljárásban állapítja meg a szabálysértési hatóság. Ebben az esetben ugyanis nem kötelezhetik az eljárás alá vont személyeket a büntetőeljárás során felmerült bűnügyi költség viselésére. Mindez pedig – az indítványozó bírósága állás-

pontja szerint – a jogalkotó részéről egy önkényes, kizárólag a bizonyításra kötelezett hatóság mulasztására alapított különbségtételt jelent.

- [27] Az Alkotmánybíróság az alábbiakban kifejtettek alapján nem osztotta a bírói kezdeményezésben kifejtett érvelést.
- [28] 3.1. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a 338. § (1) bekezdése első mondatának támadott szövegrésze egységesen szabályozza a büntetőeljárás során elbírált szabálysértési felelősség tekintetében a költségviselés szabályait. A jogszabályhely ezen felül teljes mértékben a Szabs.tv. rendelkezéseivel azonos – a bűnügyi költséget érintő – jogkövetkezmény alkalmazását írja elő. Másként fogalmazva, a Be. és a Szabs.tv. a költségviselés szempontjából teljesen azonos módon kezeli azokat a személyeket, akiknek a szabálysértési felelősségét egy eljárásban megállapították (homogén csoport), függetlenül attól, hogy a felelősség megállapítására szabálysértési eljárásban, vagy büntetőeljárásban – a bűncselekmény miatti felmentéssel párhuzamosan – került sor, azaz a támadott jogszabályi rendelkezés nem tartalmaz semmilyen – a terhelteket/eljárás alá vont személyeket érintő – megkülönböztetést.
- [29] 3.2. Az Alkotmánybíróság megállapította továbbá, hogy alapvetően különbözik az Indokolás [28] bekezdésében említett csoporttól azoknak a terhelteknek a helyzete, akikkel szemben a büntetőeljárást bármely okból megszüntették, hiszen ebben az esetben éppen a felelősségre-vonás mozzanata hiányzik, azaz a büntetőeljárás során nem történt meg az ártatlanság vélelmének a megdöntése. A következetes alkotmánybírói gyakorlat szerint a büntetőígény sikertelen érvényesítésének kockázata az államot terheli {vö.: 14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 254.; 3103/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [27]}, és ebbe természetesen beletartozik a sikertelen büntetőeljárás anyagi kockázata is. A hivatkozott alkotmányos elv Be.-ben való érvényesülésének egyértelmű következménye az a szabályozási rendezőelv, amely szerint az említett csoportba tartozó terheltek esetében a bűnügyi költséget az állam viseli. Az Alkotmánybíróság megállapította tehát, hogy az indítványozó bíró által sérelmezett eltérés nem a támadott jogszabályi rendelkezésből adódik, hanem abból a tényből, hogy – a másodikként említett csoport esetén – a szabálysértési felelősség (a büntetőeljárás megszüntetésének időpontjában egyébként is bizonytalan eredményű) elbírálását megelőzi a büntetőeljárás során irányadó a bűnügyi költség állam általi viselésében testet öltő garanciális szabály alkalmazása. A büntetőeljárás megszüntetését követően meginduló szabálysértési eljárásban természetesen már a Szabs.tv. – a támadott jogszabályi rendelkezéssel megegyező elvi alapon álló – szabálysértési költségre vonatkozó szabályait kell alkalmazni.
- [30] Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Be. 338. § (1) bekezdése első mondatának támadott szövegrésze nem sérti a törvény előtti egyenlőséget, illetve a diszkrimináció tilalmát, ezért a bírói kezdeményezést – az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdéseinek sérelmét állító részében – elutasította.
- [31] 3.3. Az Alkotmánybíróság a fentiekben kifejtetten kívül szükségesnek tartja hangsúlyozni, hogy – szemben a bírói kezdeményezésben kifejtett érveléssel – annak oka, hogy valamely cselekménnyel kapcsolatban csak a büntetőeljárás egy későbbi szakaszában állapítható meg, hogy az bűncselekménynek vagy szabálysértésnek minősül, nem kizárólag a hatóság mulasztása lehet az oka, hanem például az eljárás más szereplőinek a tevékenysége, avagy jogszabályváltozás, illetve dekriminalizáció is. Bármelyik okra is vezethető vissza ugyanakkor a szóban forgó következmény, az eljáró bíróságnak lehetősége van az említett körülmények – eljárási költségekre is kiható – értékelésére, ugyanis a büntetőeljárás során történt szabálysértési felelősség-megállapítás esetén a bűnügyi költség mértékének meghatározásakor is irányadóak a Be. 338. § (2) és (4) bekezdéseiben foglalt – garanciális, illetve a méltányosság gyakorlását lehetővé tevő – rendelkezések. Ennek megfelelően a felmentett vádlott kizárólag a szabálysértési felelősség megállapításával összefüggésben felmerült bűnügyi költség megfizetésére kötelezhető, azzal a további megszorítással, hogy ebben az esetben sem kell megfizetnie a nem az ő mulasztása folytán, szükségtelenül felmerült bűnügyi költséget. Ezenfelül a bíróság a vádlottat az aránytalanul felmerült bűnügyi költség egy része alól is mentesítheti (vö.: Indokolás [19]).

Budapest, 2016. szeptember 27.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/410/2016.

